

Касич А. О.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
Київського національного університету технологій та дизайну*

Сидоренко А. М.

*магістрантка кафедри менеджменту
Київського національного університету технологій та дизайну*

Kasych A. O.

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Management Department
Kyiv National University of Technologies and Design*

Sydorenko A. M.

*Master's student of Management Department
Kyiv National University of Technologies and Design*

ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

PERSPECTIVES OF ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES ON LOGISTICS ENTERPRISES

Анотація. У статті розглянуто особливості застосування та розвитку інновацій на логістичних підприємствах у сучасних умовах. Досліджено вплив інновацій на ефективність функціонування логістичних підприємств. Інновації відіграють ключову роль у наданні якісних послуг підприємствами. Знаходження та запровадження інновацій дає змогу забезпечити стійкий розвиток підприємства та закріпити його конкурентні позиції на ринку. Доведено необхідність застосування інновацій у діяльності логістичних підприємств, проведено порівняння переваг основних сфер формування інновацій.

Ключові слова: логістика, конкуренція, логістичні підприємства, інновації, інноваційна діяльність, обслуговування.

Постановка проблеми. В умовах нестабільного середовища та загострення конкуренції серед логістичних підприємств їх розвиток залежить від постійного пошуку та впровадження нових ідей, технологій, методів постачання та обслуговування. Для того щоб досягти конкурентних переваг у витратах, у часі обслуговування та в доданій вартості для клієнта, логістичні підприємства повинні використовувати новітні технології та інновації, що є необхідним для економії ресурсів та виключення додаткових, непродуктивних витрат.

Інноваційна активність українських підприємств загалом залишається на низькому рівні: переважають продуктивні, а не технологічні інновації; низьким залишається і рівень фінансування інноваційної діяльності. Відповідно, завдання підвищення інноваційної активності залишаються важливим науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного розвитку українські вчені досліджують як на макrorівні – з позиції умов, необхідних для формування національної інноваційної системи [6-8], так і мікрорівні – з позиції активізації всіх форм інноваційної діяльності безпосередньо підприємств у контексті забезпечення їх конкурентоспроможності [3-5]. Важливим результатом опрацювання наукових праць українських вчених є розуміння того, що основою вирішення проблем інноваційного розвитку українських підприємств повинна стати комплексна державна інвестиційно-інноваційна політика, спрямована на підвищення рівня інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності та формування ефективної системи управління інноваціями на всіх рівнях функціонування економіки.

Інновації є основою розвитку підприємств усіх видів діяльності та будь-якої галузевої приналежності, в тому числі логістичних. Проблеми логістики, зокрема питання інновацій у логістиці, досліджуються у численних наукових працях таких авторів, як І.Д. Афанасенко, В.В. Борисова [1], Л.М. Болдирева [2], Н. Чухрай та Р. Патора [13].

У своїх працях Н. Чухрай та Р. Патора наголошують на важливості інноваційного розвитку транспорту і комунікацій та іншої інфраструктури, які забезпечують безперешкодне переміщення товарів, капіталу, інформації, людей, послуг. Ще одна причина актуалізації інноваційного розвитку в цій сфері – «це наростання мегатенденцій, які характеризують стрімке зростання параметрів матеріальних, інформаційних, фінансових та людських потоків. Ці самі мегатенденції ініціювали прискорену дифузію знань із логістики, нової галузі економічної науки» [13, с. 264].

Предметом інновацій у логістиці, як вважають І.Д. Афанасенко та В.В. Борисова, є «оптимізація траєкторії економічних потоків, що циркулюють у ланцюгові (мережі), з метою скорочення часу логістичного циклу, раціоналізації загальних витрат товароруху, підвищення ефективності розвитку логістичного ланцюга». Проте розвиток науки і техніки є невіддільним, кожного дня створюються нові винаходи, які можна застосувати для збільшення ефективності логістичної діяльності підприємств, саме тому обрана тема і надалі потребує вивчення та наукових напрацювань, що в подальшому матиме практичне застосування» [1, с. 336].

Метою статті є обґрунтування основних напрямів підвищення ефективності функціонування логістичних

підприємств за рахунок упровадження інновацій задля підвищення якості надання послуг.

Основним науковим результатом статті є розвиток теоретичних засад та методичних рекомендацій щодо впровадження інновацій у процес діяльності логістичних підприємств, які в сукупності вирішують важливе науково-прикладне завдання – виявлення шляхів підвищення ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Інновації мають вагомe значення для розвитку всіх підприємств, в тому числі тих, для яких логістика є основним видом діяльності. Оскільки можливості різкого підвищення інноваційної активності виробників продукції об'єктивно обмежені, сповільнився науково-технічний прогрес, вичерпані можливості для розроблення продуктових інновацій, підприємства намагаються сформувати резерви для підвищення ефективності діяльності за рахунок логістики. Тому зростає кількість підприємств, які звертаються до логістичних підприємств та вбачають у цьому реальні можливості для підвищення конкурентоспроможності. Коли на ринку є кілька постачальників ідентичного товару приблизно однакової якості, перевага буде у того, хто спроможний забезпечити більш високий рівень транспортування та сервісу. А саме у того, хто користується послугами технологічно розвинених логістичних підприємств, формуються додаткові зовнішні конкурентні переваги. З іншого боку, логістичні послуги, які стосуються швидкої доставки продукції до споживача, де б він не перебував, вимагають інновацій у сфері виробництва транспортних засобів та в інфраструктурному сегменті.

Одним з основних завдань логістичних підприємств є оптимізація витрат, пов'язаних із доведенням матеріального потоку від первинного джерела до кінцевого споживача. Розв'язання цього завдання можливе лише за умови, що система розрахунку витрат виробництва та обігу дає змогу визначити витрати на логістику. Таким чином, з'являється важлива критерій відбору оптимального варіанта логістичного підприємства – мінімум сукупних витрат протягом усього логістичного ланцюга та максимізація якості у наданні послуг.

У країнах із розвинутою ринковою економікою логістика вже досить давно стала основою успішного функціонування суб'єктів господарювання, а формування логістичної системи забезпечує підвищення ефективності економічних процесів та зниження загальних витрат підприємств. В Україні незначна кількість підприємств, котрі працюють на основі концепцій логістики. Переважно це підприємства з іноземними інвестиціями, які мають окремі відділи логістики та добре сформовану логістичну систему. Більшість логістичних підприємств України надають послуги з перевезення як на території України, так і на міжнародному ринку.

До основних цілей логістичних підприємств можна віднести своєчасне постачання відповідної кількості, якості, асортименту вантажів до місця їх споживання; формування оптимальних розмірів партії поставок; управ-

ління запасами ресурсів; якісне виконання всіх замовлень у встановлені строки тощо.

Для успішної і результативної роботи з обслуговування клієнтів логістичні підприємства України мають дотримуватися певних рекомендацій, таких як своєчасне впровадження інновацій на підприємствах; можливість використання резервів підприємства як конкурентної переваги; використання новітніх технологічних програм, що дають можливість своєчасно реагувати на зовнішні та внутрішні зміни, щоб досягти бажаного результату, тощо.

Оскільки середовище, у якому функціонують логістичні підприємства, динамічне, чинне місце має зайняти моніторинг факторів впливу на їх діяльність, що дасть змогу суб'єктам господарювання максимально скоригувати остаточні цілі та завдання та краще адаптуватися до мінливих умов. Вчені та спеціалісти поділяють фактори на керовані і некеровані. До керованих відносять фактори внутрішнього середовища, що становлять служби підприємства, а до некерованих – фактори зовнішнього середовища, які варто враховувати і передбачати. Це відносини з постачальниками, споживачами, конкурентами, посередниками. До некерованих факторів зовнішнього середовища відносять також політичні, економічні, природні, демографічні тощо.

Урахування дії зовнішніх чинників у практиці логістичних підприємств забезпечує поступову адаптацію до сучасних вимог: розвивається мережа та масштаби діяльності, підвищується гнучкість та мобільність внутрішньогосподарської системи, скорочуються витрати. За зменшення витрат на окремих ланках логістичного ланцюга зменшуються загальні витрати, покращується організація праці, підвищується результативність та ефективність виконання окремих логістичних процесів. Значною мірою потенціал розвитку логістичних підприємств вичерпано. Для забезпечення подальшого зростання логістичні підприємства потребують упровадження інновацій. Упровадженню інновацій сприятиме оптимізація логістичних потоків, що дасть змогу отримати економічний ефект та підвищити конкурентоспроможність не лише логістичних підприємств, а й інших підприємств на ринку товарів і послуг.

Застосування комплексного підходу до визначення системи взаємозв'язків між інноваціями та логістикою дає змогу розглядати три основні різноспрямовані рівні (рис. 1):

- по-перше, логістику для інновацій, яка передбачає формування алгоритмів, методів та моделей для забезпечення пошуку ефективних інновацій (може використовуватися і промисловими підприємствами в процесі моніторингу передового досвіду та здійснення їх ефективного трансферу);
- по-друге, інновації у логістиці, спрямовані на впровадження передових ідей та досвіду у процесі функціонування логістичних підприємств на всіх стадіях їх функціонування;
- по-третє, інноваційна логістика – системний процес ініціації, розроблення, впровадження та використання інновацій логістичними підприємствами.

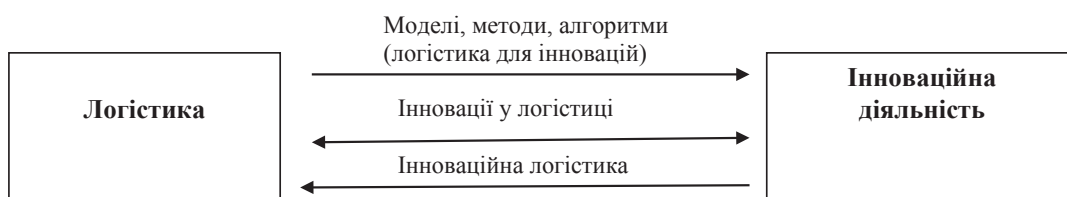

Рис. 1. Взаємозв'язок логістики та інноваційної діяльності [11, с. 78]

Українські логістичні підприємства потребують переходу до активної фази здійснення системних інновацій. Для логістичних підприємств у сучасних умовах актуальними є пошук потенціалу інновацій одночасно у декількох напрямках:

- по-перше, інформатизація та комп'ютеризація логістичних процесів, яка дає змогу оперативно керувати різноманітними матеріальними потоками. Водночас є можливість здійснювати організацію комплексного транспортного обслуговування на основі єдиного договору та формувати завдання для учасників логістичного ланцюга на підставі замовлення споживача транспортних послуг [12, с. 123]. Створення бази даних, що містить інформацію про всі логістичні операції, дає можливість підприємству скоординувати процеси перевезення вантажів та пасажирів;

- по-друге, транспортна оптимізація, тобто взаємодія різних видів транспорту на одному маршруті з метою здійснення контролю за процесом транспортування, завантаження, розвантаження, складування та доставки до місця призначення тощо дасть змогу забезпечити інтеграцію логістичного ланцюга поставок та знизити рівень витрат;

- по-третє, упровадження стратегії зниження витрат шляхом стандартизації виробів, елементів та процесів, що потребує удосконалення всіх внутрішніх процесів функціонування логістичних підприємств.

У практичному аспекті доцільно скористатися висновками Логістичної Асоціації і консалтингової компанії Arthur D. Little [14], експерти яких рекомендують:

- перехід відповідальності за впровадження інновацій від лінійних менеджерів до топ-менеджерів;

- перенесення пріоритетів з оптимізації логістичних витрат на формування доданої вартості та клієнтозорієнтовані інновації;

- використання адаптивних і гнучких логістичних систем і ланцюгів постачань;

- усвідомлення того, що клієнти і учасники ланцюгів постачань є основними «замовниками», які спонукають компанії до впровадження інновацій;

- глибоке дослідження ринку та застосування підходів і методів проектного менеджменту;

- залучення клієнтів і учасників ланцюгів постачань на більш ранніх стадіях розроблення інновацій.

Основою впровадження вищенаведених пропозицій у реальну практику логістичних підприємств повинно стати реформування системи управління. Управління логістичною діяльністю логістичних підприємств повинно здійснюватися за декілька етапів. Перший етап у системі управління інноваціями на логістичних підприємствах – це визначення потреби в інновації, збір інформації про попит на ринку та аналіз зібраних даних. Також на цьому етапі здійснюється аналіз роботи фірм-конкурентів та обмін досвідом із провідними логістичними підприємствами. Другий етап – підготовка проекту ведення інновацій та розрахунок можливих ризиків, співпраця з аналітичними компаніями та прогнозування подальшого розвитку підприємства. Третій етап – пошук потенційних інвесторів та залучення зовнішнього капіталу. Четвертий етап передбачає реалізацію інновацій на замовлення

клієнтів з їх подальшим удосконаленням та адаптацією. П'ятий етап – це управління інноваційними процесами на підприємстві, їх ретельний аналіз та пошуки подальших варіантів технологічного розвитку підприємств.

Система управління інноваціями на логістичних підприємствах включає дві основні групи людей (клієнти та партнери), котрі спонукають до застосування та розвитку інновацій на підприємствах, а також мають значний вплив на стратегічне планування розвитку послуг. Партнери через управління проектами впроваджують інновації, що сприяє покращенню якості та розвитку стандартів обслуговування. А клієнти спонукають розвиток сервісу за рахунок реалізації інноваційних процесів у замовленнях клієнтів. Комплексний підхід до моделі інноваційних процесів у логістиці представлено на рис. 2.

Інновації в логістичній діяльності застосовуються у різноманітних аспектах (на різних етапах функціонування). Кожна операція на підприємстві буде ефективнішою у разі застосування інновацій. Використання інновацій у логістиці надає впевненості клієнтам у якісному та вчасному обслуговуванні. Розглядаючи логістичні інновації, не можна оминати новітні логістичні технології, які застосовуються у плануванні та інформаційному забезпеченні, що необхідне для ефективного використання транспортної і логістичної інфраструктур та обробки вантажопотоку. Все ширше застосовується електронна обробка даних, автоматизація виробництва і впровадження інших нових досягнень для вдосконалення структури інформаційних потоків у логістиці. Інновації, що використовуються логістичними підприємствами, та переваги їх застосування описані в таблиці (табл. 1).

Сьогодні існує безліч технологій, застосування яких підвищує якість обслуговування та довіру споживачів до логістичних підприємств. Все більше і більше підприємств упроваджують інновації для закріплення своїх конкурентних позицій на ринку.

Висновки. Безперечно, логістичні підприємства потребують постійного розвитку та вдосконалення, а також глибокого вивчення усіх можливих факторів впливу та індивідуалізації кожного нововведення. Наука розвивається, з'являються нові винаходи техніки, які успішно застосовуються логістичними підприємствами, що суттєво спрощує процес матеріально-технічного забезпечення виробництва і підвищує ефективність діяльності підприємства.

Упровадження інновацій на логістичних підприємствах дасть змогу зміцнити конкурентні позиції силь-

Рис. 2. Модель інноваційних процесів в логістиці [14, с. 9]

Інновації в логістиці та переваги їх застосування

Інновації в логістиці	Переваги їх застосування
Інновації в постачанні ресурсів	Використовують систему MRP (планування потреби в ресурсах) – «комп'ютеризований прийом, зорієнтований на продукт, мета якого – мінімізувати запаси і дотримуватися графіка доставки». Удосконалений варіант (MRP II) має ширше застосування, ніж MRP, оскільки може бути використаний для планування не лише матеріальних ресурсів, але й трудових та фінансових ресурсів, виробничого устаткування.
Інновації у перевезенні вантажів	Для запобігання простоям у заторі досвідчені логістичні компанії вдаються до допомоги сучасної техніки, оснащуючись спеціальним обладнанням для постійного відстеження стану вуличного руху, використовуючи для цього різні методи. Застосовується GPS-навігація та доступні засоби зв'язку, що допомагають безпосередньо під час перевезення коригувати маршрут. Безперервне відстеження ситуації на дорогах дає їм змогу набагато швидше доставляти вантажі, дотримуючись термінів перевезення.
Інновації внутрішньовиробничої логістики	Для внутрішньовиробничої логістики взаємодія з операційним (виробничим) менеджментом визначається тривалістю основного виробничого циклу. Скорочення часу виробничо-технологічного циклу є одним з основних завдань внутрішньовиробничої логістики для тих фірм, які застосовують логістичні концепції «точно в термін», «бережливе виробництво».
Інновації у вантажо-переробці, складуванні і зберіганні	У діяльності складів застосовують автоматизовані транспортно-складські системи (AS/RS), відомі як «автоматизований склад», обладнання карусельного типу, обладнання для роботи з упаковкою продукції чи з окремою її одиницею, конвеєри, роботи, системи сканування, що дають змогу швидко та чітко виконувати необхідну роботу.
Інновації в розподілі/постачанні продукції замовника ресурсів	Застосування комп'ютерної техніки дає змогу скоротити час між одержанням замовлення та відправкою продукції споживачу. Сьогодні серед логістичних технологій у дистрибуції поширення набули системи Efficient consumer response (ефективна реакція на споживача), QR (швидка реакція).
Інновації в управлінні запасами	Прагнення забезпечити ефективне, стратегічне, тактичне та оперативне управління процесами руху матеріальних, а також інформаційних, фінансових та інших потоків у процесі руху товару як в організаційних рамках торговельного підприємства, так і поза ними, що в майбутньому приведе до його стабільного розвитку.
Інновації в логістичному менеджменті	До управлінських інновацій, які застосовуються у логістиці, відносять і аутсорсинг, відповідно до якого виконання неключових функцій компанії покладається на зовнішню (третю) сторону, що являє собою спеціалізованого професійного провайдера послуг.

Джерело: складено авторами

ніших підприємств і усунути з ринку слабші, що також позитивно вплине і на якість надання послуг, що є пріоритетним для споживача. Підприємства, що успішно використовують інновації у своїй діяльності, постійно розвиваються та мають широкий попит на послуги на логістичному ринку. Підвищення якості обслуговування та можливість контролю перевезення багажу збільшує рейтинг підприємства, що впливає на кількість замовлень.

Як і кожна галузь, логістика змінюється, з'являються нові технології і бізнес-моделі. Навіть у кризовій ситуації не потрібно відмовлятися від інновацій. У сьогоdnішньому становищі на ринку помітно посилюється конкуренція, тому потрібно знайти і застосовувати приховані, не задіяні до цього моменту резерви. Будь-які зміни, що позитивно впливають на розвиток підприємства, дають йому переваги.

Список використаних джерел:

- Афанасенко И.Д. Логистика снабжения: учебник для вузов / Афанасенко И.Д., Борисова В.В. – СПб.: Питер, 2010. – 336 с.
- Болдирева Л.М. Інновації в логістиці: теоретико-методологічні та практичні аспекти / Болдирева Л.М. // Економіка Крима. – 2011. – № 1(34). – 18-23 с.
- Бондаренко С. Моделювання стратегії конкуренції промислового підприємства / Світлана Бондаренко // Стратегія економічного розвитку України. – 2001. – Вип. 7. – С. 400-408.
- Бугас Н.В. Концептуальні засади стратегічного управління інноваційною активністю підприємств / Бугас Н.В., Дякович З.Р. // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – С. 67-71.
- Волова О.В. Інноваційна діяльність підприємства як основа його стабільного та безпечного розвитку / Волова О.В., Діденко Є. О. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 11. – С. 77-82.
- Діденко Є.О. Інноваційні проблеми економічної безпеки промисловості України / Діденко Є.О., Бокій В.І. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький: ХНУ, 2009. – № 4. Т. 1. – С. 107-111.
- Касич А.О. Зміст та завдання державної інноваційно-інвестиційної політики України / Касич А.О. // Схід. – 2005. – № 6(72). – 3-9 с.
- Касич А.О. Досвід формування національних інноваційних систем в країнах, що розвиваються / Касич А.О. // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 5(143). – 46-49 с.
- Касич А.О. Інноваційна продукція як основа підвищення конкурентоспроможності підприємств України / Касич А.О., Назарова М.В., Климович Т.А. // Держава та регіони: науково-виробничий журнал. – 2008. – № 2. – 66-69 с.
- Касич А.О. Інноваційні активності підприємств України: динаміка, проблеми та шляхи вирішення / Касич А.О., Канунікова К.О. // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 22. – 21-24 с.
- Колодізева Т.О. Інноваційні технології в логістиці: [навчальний посібник]: Колодізева Т.О., Руденко Г.Р. – Харків, 2013 – 268 с.
- Рибчук А.В. Глобальна виробнича інфраструктура світового господарства: теорія і практика: монографія / Рибчук А.В. – Дрогобич: Вимір, 2009. – 436 с.

13. Чухрай Н.І. Інновації та логістика товарів: монографія / Чухрай Н., Патора Р. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2001. – 264 с.
14. Innovation Excellence in Logistics – Value Creation by Innovation. Results of the European Logistics Association / Arthur D. Little. Brussels 2007. – 440 p.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности применения и развития инноваций на логистических предприятиях в современных условиях. Исследовано влияние инноваций на эффективность функционирования логистических предприятий. Инновации играют ключевую роль в предоставлении качественных услуг предприятиями. Нахождение и внедрение инноваций позволяют обеспечить устойчивое развитие предприятия и закрепить его конкурентные позиции на рынке. Доказана необходимость применения инноваций в деятельности логистических предприятий, проведено сравнение преимуществ основных сфер формирования инноваций.

Ключевые слова: логистика, конкуренция, логистические предприятия, инновации, инновационная деятельность, обслуживание.

Summary. The article considers the peculiarities of application and development of innovations in logistic enterprises in modern conditions. The influence of innovations on the efficiency of logistics enterprises' functioning is investigated. Innovations play a main role in providing quality services by enterprises. Finding and implementing the latest innovations will enable sustainable development of the enterprise and consolidate its position in a competitive market. The necessity of application of innovations in the activity of logistic enterprises is proved, the advantages of the main spheres of formation of innovations are compared.

Key words: logistics, competition, logistics enterprises, innovations, innovation activity, service.